

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра економічної і соціальної географії та туризму

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної роботи
_____ (П.І.Б.)
_____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ

Рівень вищої освіти _____ третій (доктор філософії)
Галузь знань _____ 10 природничі науки
Спеціальність _____ 106 Географія
(код і назва спеціальності)

2020 р.

Робоча програма складена на основі навчальної дисципліни "Планування територій"

Розробники: **Шашеро Антоніна Миколаївна** - доцент кафедри економічної та соціальної географії, к.геогр. наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 1 від 31 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Топчів О.Г.
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від 23 вересня 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

Сич В.А.
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 1 від "30" серпня 2021 р.

Завідувач кафедри

преф. О. Г. Топчів

(підпис)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>вечірня форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань - 10 природничі науки	Вибіркова	
Модулів – 3	Спеціальність – <u>106 Географія</u>	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 3		1 - й	
Загальна кількість годин - 90		<i>Семестр</i>	
		1 - й	
Розподіл годин за семестрами: <i>1 семестр</i> аудиторних – 30 самостійної роботи студента – 60	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>третій (доктор філософії)</u>	<i>Лекцій</i>	
		16 год.	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	
		<i>Лабораторні</i>	
		- год.	
		<i>Самостійна робота</i>	
60 год.			
<i>Вид контролю: залік</i>			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

У вітчизняній суспільній географії на даний час пріоритетними напрямками досліджень виступають планування території України та її регіонів. В економіці України відбуваються складні соціально-економічні процеси: перехід до ринкових форм господарювання, зміни в системі управління на державному та регіональному рівні, формування структур ринкової економіки, робота підприємств в нових умовах функціонування. Все більш складними стають демографічні процеси, до яких приєднуються проблеми, пов'язані з депопуляцією населення. Треба відмітити стрімкий розвиток транспорту, логістики. Впритул підступають проблеми енергетичного забезпечення та збереження екологічної рівноваги території. В зв'язку з цим потребують переосмислення і нових рішень організація і розміщення виробництва та просторова організація суспільства. На сучасному етапі важливим є дослідження напрямів і методів раціональної організації життєвого простору – міст, міських та сільських поселень, промислових та сільськогосподарських територій, природоохоронних та інших зон використання території у всьому їх різноманітті та поєднанні.

Сучасні планувальні розробки в Україні і в країнах ЄС наголошують високу комплексність таких досліджень. Ведеться пошук раціональних та оптимальних відповідностей у системах «природа – населення – господарство» на кожній ділянці території, у кожному регіоні. Вирішити цю низку проблем у контексті регіональної політики та економіки можливо з допомогою раціонального, екологічно безпечного, економічно ефективного планування території.

Метою навчальної дисципліни «Планування територій» є:

- удосконалення та поглиблення теоретичними знань з методології та методики планування територій, а також знайомство з зарубіжним досвідом планувальних досліджень для впорядкування середовища життєдіяльності суспільства,
- оволодіння PhD студентами практичними навичками використання регіональної системи державного обліку земель і наявних баз даних для обґрунтування екологічно орієнтованого планування території регіону,
- загальне ознайомлення із методиками та методологіями плануванням як важливою сферою науково-дослідної і проектно-планувальної діяльності. Для цього необхідно виконати такі **завдання**:
- отримати загальне уявлення про усю сукупність проектно-планувальних робіт, а також визначити роль і місце в цій сукупності географічних дисциплін;
- оцінити можливості планування територій в сучасних соціально-економічних умовах України, знати теоретичні, методичні і прикладні аспекти дисципліни;
- навчитись використовувати на практиці методики планування.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних **компетентностей**:

а) Загальні компетентності (ЗК): ЗК 1. **ЗК01.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. **ЗК05.** Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях. **ЗК07.** Здатність спілкуватися на фахову тематику з експертами з інших галузей. **ЗК08.** Здатність до усної і письмової презентації та обговорення результатів наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

б) Спеціальні (фахові) компетентності (СК): **СК01.** Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у географії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з географії та суміжних галузей. **СК04.** Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в географії та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації. **СК07.** Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення, застосування наявних фундаментальних та створення нових цілісних знань. **СК09.** Здатність демонструвати глибинні знання та розуміння основних концепцій, важливих фактів, принципів та теорій з географії. **СК11.** Здатність демонструвати знання сучасного стану, основних тенденцій та перспектив розвитку географічної науки, орієнтуватись в сучасних проблемах наукових досліджень в галузі географії та суміжних науках, продукувати нові ідеї при вирішенні дослідницьких і практичних задач.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни PhD студенти повинен знати: **РН02.** Глибоко розуміти загальні принципи, методи хімічних наук, методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях (у сфері економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів) та у викладацькій практиці.

РН03. Глибоке розуміння теоретичних основ, прикладних засад географії, сучасних тенденцій, перспектив розвитку географічної науки та спроможність орієнтуватись в сучасних проблемах наукових досліджень в галузі географії й суміжних науках.

РН05. Ґрунтовні знання методів наукових досліджень економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів та вміння їх використовувати на належному рівні.

РН07. Вміти презентувати та обговорювати з фахівцями та широкою аудиторією результати досліджень наукових та прикладних проблеми з географії державною та іноземною мовами, кваліфіковано їх відображати у наукових публікаціях, провідних міжнародних наукових виданнях.

РН08. Вміти планувати і виконувати експериментальні та теоретичні дослідження з хімії, дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних і інших

досліджень у контексті усього комплексу сучасних знань щодо розглядаємої проблеми.

РН11. Вміти ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, використовуючи міждисциплінарні підходи, результатом яких є отримання нових знань.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Планування територій як науковий напрям.

Тема 1. Об'єкт і предмет в плануванні територій. Наукові засади планування територій.

Планування територій як науковий напрям і практику просторово-функціональної організації простору. Підходи до визначення планування регіонів. Особливості планування територій пов'язанні з масштабом досліджень. Основні цілі і завдання районного планування. Загальна послідовність виконання проектних робіт. Структура і види проектно-планувальних робіт. Місце і роль районного планування в структурі проектно-планувальних робіт. Поняття про об'єкт планування. Залежність розмірів території об'єкту від деталізації дослідження. Територіальні об'єкти планування. Районні планувальні системи як предмет районного планування. Склад і особливості планувальних систем, їх відмінність від соціально-економічних та виробничо-територіальних систем. Структура планувальних систем, їх основні підсистеми.

Тема 2. Передумови виникнення і історія розвитку планування територій.

Передумови виникнення науки. Перші схеми і проекти районного планування найбільших західноєвропейських міст. Розвиток планування у розвинених країнах Західної Європи, Північної Америки та інших частин світу. Виникнення і розвиток планування територій в Радянському Союзі. Українська школа територіального планування. Етапи розвитку планування в Україні. Сучасний стан дисципліни в нашій країні та провідних державах світу.

Тема 3. Взаємозв'язки планування територій з іншими науками.

Зв'язки з науками географічного, містобудівного, економічного, медичного циклу, із загальнотеоретичними та методологічними науками, іншими науковими дисциплінами. Формування власної теоретичної бази науки, трансформація підходів і методів суміжних наук в специфічні методи і прийоми районного планування. Роль географічної науки в планувальних дослідженнях.

Тема 4. Методологічні і методичні засади планування територій

Основні властивості планувальних систем. Підходи до дослідження і конструювання систем. Методи районного планування. Загальнонаукові,

конкретно-наукові, спеціальні методи. Географічні методи в районному плануванні. Районування території – основа територіального проектування та районного планування. Основні принципи районування. Границі районів. Функціональне зонування території. Прогнозування планувальних систем. Види районного планування. Схема і проект районного планування. Стадії проектних робіт. Зміст передпроектного, проектного та після проектного етапів. Склад проектних матеріалів. Графічна і текстова частини проекту.

Змістовний модуль 2. Аналіз території для потреб планування.

Тема 5. Аналіз території для потреб планування. Планувальна структура території.

Основні етапи аналізу території. Аналіз природних умов і ресурсів. Особливості оцінки природних умов і ресурсів на територіях з різним функціональним використанням. Пофакторна оцінка природних умов і ресурсів. Комплексна оцінка території. Оцінка часткова і повна. Фактори, що враховуються при комплексній оцінці території. Категорії ділянок території за ступенем сприятливості умов. Способи оцінки сприятливості території. Поняття планувальної структури території, мета її розробки. Послідовність робіт при розробці планувальної структури. Типи основних елементів планувальної структури. Види елементів планувальної структури в залежності від їх впливу на умови господарського освоєння прилеглої території. Визначення зон впливу елементів планувальної структури. Етапи розробки схем перспективної планувальної структури.

Тема 6. Функціональне зонування території.

Функціональні зони та функціональне зонування. Мета та завдання функціонального зонування території. Типи функціональних зон за інтенсивністю господарського використання. Режими використання територій з різним рівнем господарського використання. Типи функціональних зон за основним видом господарської діяльності. Особливості планування різних типів функціональних зон.

Змістовний модуль 3. Планування територій на регіональному рівні Планувальні схеми.

Тема 7. Мережа поселень. Населення і розселення в територіальному плануванні. Демографічні процеси. Типи геодемографічного процесу. Прогнозування загальної кількості населення та кількості трудових ресурсів території. Поняття розселення населення, його види, типи і форми. Опорний каркас розселення. Системи розселення. Види зв'язків у системах розселення. Завдання формування групових систем населених місць. Типізація систем розселення. Етапи формування перспективного варіанту системи розселення.

Тема 8. Планування міських і сільських поселень. Генеральні плани міст.

Класифікація і типізація сільських і міських поселень за різними показниками. Функціонально-планувальна структура населених пунктів. Структура селитебної зони. Організація промислових зон. Планування транспортної системи міста. Планування приміських зон.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							вечірня форма						
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.		
Змістовий модуль 1. Аудиторна робота														
Планування територій як науковий напрям.														
Тема 1. Об'єкт і предмет в плануванні територій Наукові засади планування територій.	2	2					2	2						
Тема 2. Передумови виникнення і історія розвитку планування територій	2	2					2	2						
Тема 3. Взаємозв'язки планування територій з ін. науками	2	2					2	2						
Тема 4. Методологічні і методичні засади планування територій	2	2					2	2						
Разом за зміст. модулем 1	8	8					8	8						
Змістовий модуль 2. Аудиторна робота														
Аналіз територій для потреб планування.														
Тема 5. Аналіз територій для потреб планування. Планувальна структура територій.	6	2	4				6	2	4					
Тема 6. Функціональне зонування територій	6	2	4				6	2	4					
Разом за зміст. модулем 2	12	4	8				12	4	8					
Змістовий модуль 3. Аудиторна робота														
Планування територій на регіональному рівні. Планувальні схеми.														
Тема 7. Мережа поселень Населення і розселення в територіальному плануванні.	6	2	4				6	2	4					
Тема 8. Планування міських і сільських поселень Генеральні плани міст	4	2	2				4	2	2					
Разом за зміст. модулем 3	10	4	6				10	4	6					
Усього годин	30	16	14				30	16	14					

5. Теми семінарських занять – непередбачено навчальним планом

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Аналіз та оцінка території для потреб планування (цінка природних умов і ресурсів для містобудівної діяльності і розвитку господарства території адміністративної області)	2
2.	Планувальна структура територій (особливості планувальної структури)	2
3.	Функціональне зонування територій. Особливості планування територій з різними функціями.	4
4.	Демографічна оцінка території адміністративної області. Схеми розселення, мережа поселень.	2
5.	Планувальні схеми міських та сільських поселень	2
6.	Планування рекреаційних територій (планувальні схеми)	2
Разом		14

7. Теми лабораторних занять - непередбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1.	Розглянути розвиток районного планування як альтернативу традиційному секторально-галузевому підходу до планування.	10
2.	Розглянути розвиток та напрямки планування територій у окремих розвинених країнах Західної Європи та світу	10
3.	Розглянути структуру планувальних систем, їх основні підсистеми	10
4.	Визначити типи функціональних зон за інтенсивністю господарського використання та режими використання територій з різним рівнем господарського використання.	10
5.	Дослідити особливості планування різних типів функціональних зон, навести приклади	10
6.	Планувальні схеми різних рівнів. Склад атрибутивного та картографічного матеріалу, цілі, задачі. Особливості картографування.	10
Разом		60

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання - непередбачено навчальним планом

10. Методи навчання

Лекції із застосуванням картографічного матеріалу, семінарські заняття, виконання індивідуальних завдань, робота в бібліотеці та Інтернеті.

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні - розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні - демонстрація, ілюстрація; семінарські заняття тощо.

За характером логіки Пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

11. Методи контролю

Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування. Письмовий контроль у вигляді модульних контрольних робіт, самостійних письмових робіт, поточного та підсумкового тестування. Поточне оцінювання, тестування, оцінка за індивідуальну науково-дослідну роботу, залік.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Характеризуйте головні етапи розвитку географічної науки.
2. В який час в вітчизняній географії зароджувалась конструктивна географія?
3. В яких напрямках розвивається планування територій в зарубіжних країнах.
4. З яких років бере відлік вітчизняна практика планування територій?
5. Визначте головні етапи розвитку вітчизняного планування територій.
6. Що таке ТерКСОПи і в яких масштабах вони розроблялися?
7. З якого часу планування територій має статус окремого наукового напрямку?
8. Сутність планування розвитку територій.
9. Критерії та показники динаміки планування розвитку територій.
10. Цілі планування розвитку територій.
11. Особливості планування розвитку територій на сучасному етапі розвитку України.
12. Категорії планування та сучасні методологічні підходи до планування політики регіонального розвитку.
13. Основні складові планування комунікаційного забезпечення регіонів.
14. Поясніть необхідність планування територій як складової сталого регіонального розвитку.
15. Охарактеризуйте переваги геопланування над районною планіровкою.
16. Сутність планування розвитку інфраструктури населених пунктів регіону.
17. Перспективні напрями планування у сфері регулювання земельних відносин у регіоні.
18. Базові принципи планування регіонального розвитку.
19. Фактори впливу на планування соціально-економічного становища регіону, його ресурсного потенціалу в системі територіального розміщення продуктивних сил України.
20. Системний підхід при визначенні стратегії планування розвитку регіонів.
21. Головні етапи розвитку географічної науки дайте характеристику.

22. В який час в вітчизняній географії зароджувалась конструктивна географія?
23. В яких напрямках розвивається планування територій в зарубіжних країнах.
24. З яких років бере відлік вітчизняна практика планування територій?
25. Визначте головні етапи розвитку вітчизняного планування територій.
26. Що таке територіальні комплексні схеми охорони природи, в яких масштабах вони розроблялися?
27. З якого часу планування територій має статус окремого наукового напрямку?
28. В чому полягають головні передумови розвитку планування територій?
29. Дайте визначення понять та термінів: «простір», «територія», «територіальний», «планування».
30. Визначить цілі і задачі планування територій.
31. На яких рівнях здійснюється планування територій?
32. Які види планування змістовно близькі до планування територій і чому?
33. На яких рівнях використовують ці (змістовно близькі до планування територій) поняття?
34. Які з географічних методів є головними при плануванні територій і чим обумовлена їх важливість?
35. З якого часу планування територій в Україні має статус окремого наукового напрямку, і якою постановою це позначено?
36. В чому полягає комплексність планувальних розробок?
37. В який час і для чого розроблялася Генеральна схема планування території України?
38. Характеризуйте складові частини ГС та їх зміст.
39. Визначить цільові настанові поняття «геопланування» (планування територій регіонів).
40. Які тематичні блоки охоплює загальна методологічна схема геопланування?
41. Що завершує геопланувальні розробки в регіоні? Визначить ціль таких розробок?
42. На яких рівнях створюється екологічна мережа?
43. Що виступає складовими елементами екологічної мережі?
44. За рахунок яких земель створюється регіональна екологічна мережа?
45. Які труднощі виникають при віднесенні земель до екологічної мережі?
46. Поясніть принципи розробки теоретичної (ідеальної) моделі раціонального господарського використання території.
47. Що складає основу каркасу антропогенно-техногенних навантажень?
48. На яких територіальних рівнях відбувається створення каркасу антропогенно-техногенних навантажень?
49. Що таке «гарячі точки» та «гарячі ареали», які категорії земель можна до них віднести?
50. Поясніть головні особливості розвитку, розміщення та планування: промислових районів; сільськогосподарських районів; рекреаційних районів.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2		Змістовний модуль 3			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	20	100
10	10	10	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Конспекти лекцій та практичних занять.
3. Методичні матеріали до проведення лабораторних, практичних занять та виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.
4. Підручники і навчальні посібники.
5. Питання для поточного контролю і тестові завдання.
6. Презентації, ілюстративно-демонстраційні засоби навчання, програмне забезпечення.

14. Рекомендована література

Базова:

1. Білоконь Ю. М. Регіональне планування: теорія і практика / Ю. М. Білоконь [За ред. І. О. Фоміна]. – К.: Логос. 2003. – 246 с.
2. Бобра Т. В. Ландшафтные основы территориального планирования / Т. В. Бобра, А. И. Лычак. - Симферополь: Таврия Плюс, 2003. - 172 с.
3. Богорад Д. И. Конструктивная география района. Основы районной планировки / Д. И. Богорад. – М.: Мысль, 1965. – 408 с.
4. Браде И. Районная планировка и разработка схем расселения: опыт и перспективы / И. Браде, Е. Н. Перцик, Д. С. Питерский. – М.: Междунар. отношения, 2000. – 136 с.

5. Владимирова В. В. Основы районной планировки: Учебник / В. В. Владимирова, И. А. Фомин. – М.: Высш. шк., 1995. – 224 с.
6. Генеральна схема планування території України. Пояснювальна записка: в 2 т. / Державний комітет будівництва архітектури та житлової політики України, Державний інститут проектування «ДНІПРОМІСТО». - К.: 2000. Т1 – 2000. – 49 с. Т2 -2000.- 68 с.
7. Долішній М.І., Стадницький Ю.І., Загородній А.Г., Товкан О.Е. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. – Львів: Інтеллект-Захід, 2003.
8. Комплексная районная планировка. / под ред. Белоусова В.Н. - М.: Стройиздат, 1980.
9. Комплексное региональное планирование и прогнозирование. / под ред. Федоренко Н. – М.: Наука, 89.
10. Кузнецов С. Г. Територіальне планування і розвиток міст / С. Г. Кузнецов, І.І. Ананян, Л. М. Богак. - Донецьк: Норд-Прес, 2008.-335 с.
11. Лаппо Г.М. Географія городов. – М.: ВЛАДОС, 1997.
12. Палеха Ю. М. Економіко-географічні аспекти формування вартості територій населених пунктів / Ю. М. Палеха. – К.: Профі, 2006. – 324 с.
13. Перцик Е.Н. Районная планировка. – Москва : Гардарики, 2006. – 396 с.
14. Позаченюк Е. А. Территориальное планирование / Е. А. Позаченюк. – Симферополь: Доля, 2003. – 255 с.
15. Проблемы комплексного развития территории / [Отв. ред. И. А. Горленко, Г. В. Балабанов, С. Н. Малюк]. – К. : Наук. думка, 1994. – 295 с.
16. Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи / В. С. Куйбіда, В. А. Негода, В. В. Толкованов. – Київ, Крамар, 2009. – 170
17. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження : методологія, методи, методики : навч. посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2005. – 632 с.
18. Формування регіональних схем екомережі (методичні рекомендації)/ За ред. Ю.Р. Шеляга-Сосонко. – Київ: Фітоцентр, 2004. – 71 с.

Допоміжна:

19. Геоэкологические основы территориального проектирования и планирования / [Под ред. Т. Д. Александровой]. – М.: Наука, 1989. – 144 с.
20. Иодо И. А. Основы градостроительства (теория, методология): [Учеб. пособие для архит. спец. вузов] / Ирина Иодо. – Минск: Выш. школа, 1983. – 199 с.
21. Кузнецов Г.А. Сельскохозяйственная районная планировка. –М.: Колос, 1974.
22. Основы конструктивной географии. /под ред. Герасимова, Преображенского, Исакова. –М.: Просвещение, 1986.
23. Островский В. Современное градостроительство. –М.: Стройиздат, 1979.
24. Перцик Е.Н. Основы районной планировки. –М.: МГУ, 1971.
25. Планировка и застройка новых городов. Сб. науч. труд. –К., 1974.

26. Развитие сельских поселений. /под ред. Мучника И.Б. –М., 1977.
27. Успенский С.В. Планирование экономического и социального развития систем расселения и поселений. –Л., 1981.
28. Функционально-планировочный анализ городов и систем расселения. Сб. науч. труд. – К., 1979.

15. Інформаційні ресурси

1. [http: // www. ukrstat. gov. ua.](http://www.ukrstat.gov.ua)
2. [http: // www. od.ukrstat. gov. ua.](http://www.od.ukrstat.gov.ua)